

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maddi Garmendia Lopetegi

*Lezo, Gipuzkoa
(1929-2019)*

Aurkibidea

Biografia

Lezoko Zubitxo kalean jaio zen Maddi. Aita Pasai Donibanekoa zuen eta ama Lezoko Burruntane baserrikoa. Aita guardanetan aritzen zen Pasaiko portuan. Hiru ahizpa izan ziren etxean, Maddi erdikoa zen. Oso gaztetxo zirela, familia osoa kaletik amaren jaiotetxera, Burruntanera, joan zen bizitzera. Hamalau urtera arte ikasi zuen Lezoko eskola publikoan eta hamasei urterekin Erretereria-Oreretako Lino fabrikan hasi zen lanean. Igandetan Erretereria-Oreretako Biteri kalean gora eta behera zebiltzala egiten zuten mutiletan. Han hasi zen bere senar izango zenarekin. 1952an ezkondu ziren eta Elias Salaberria kalean, Saizabal etxean, jarri ziren bizitzen. Senarra jela fabrikan eta gero urte askoan Pekinen aritu zen lanean, eta tarteka Lopeneko harrobian orduak sartzen zituen. Ezkondu eta gero, 24 urterekin, lana utzi zuen Maddik. Lau seme-alaba izan zituzten.

Zintak

LEZ-035

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Zabala, Edurne
- **Data:** 2010-01-27
- **Iraupena:** 68 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin
- **Transkribatzailea(k):** Alkorta Agirrezabala, Jon

Pasarteak

1. Señorita Jesusarekin eskolan

- **Erref:** LEZ-035/003
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:04:11. **Bukatu:** 00:06:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Herriko eskolara joaten zen. Señorita Jesusa zen maistra. Zorrotza, erdalduna. Errieta ematen zieten euskaraz aritzeagatik, baina zigorrik ez du gogoan. Izan zen beste eskola bat Lezon baina berak ez zuen ezagutu.

2. Zinta moreaz dantzan egiteagatik

- **Erref:** LEZ-035/005
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:07:52. **Bukatu:** 00:09:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Lezoko bikarioa oso zorrotza zen. Ez zien uzten ezta barre egiten ere. Are gutxiago dantzan. Nahiz eta debekatuta izan, Oialumera joan ziren dantzara pare bat aldiz. Bikarioa enteratu eta zinta moreaz ibili bihar izan zuten Mariaren Alaben kongregazioan.</p>

3. Barre egitea debekatuta

- **Erref:** LEZ-035/006
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:09:16. **Bukatu:** 00:12:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Igande arratsaldeko plana: 15:00etatik 16:00etara dotrina. 16:00etan bezperak, gero 'Acción Católica' edo ez dakit zer, beste ordubete. Dantza egiteagatik errieta eta zigorra. Igande arratsaldetan lagunak "kaminoan gora" Gaintxurizketa aldera joaten ziren, eta barre handiak egiten zituztelako kargu hartzen zien apaizak, "barrenen demonioak" izango zituztela eta.</p>

4. Erretereriako Biteri kalean aurrera eta atzera

- **Erref:** LEZ-035/007
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:12:25. **Bukatu:** 00:14:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Erretereriara joaten hasi ziren gero. Gaztainak erosten zituzten Viteri kalean, baina ez zuten tarterik izaten zinera joateko. Han elkartzen ziren mutilekin eta hitz egiten zuten. Gogoan du behin diru guztia gastatu zutela, ez zutela zentimorik ere komunera joateko eta lehengusu bati eskatu ziotela.

5. Ehundegian lanean

- **Erref:** LEZ-035/010
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:16:46. **Bukatu:** 00:18:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Industria motak » Ehungintza, oihalgintza
- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Bidasoa Behereko lantegiak

Laburpena:

Arreoa bere lantegian egin zuen. Ehundegian egiten zuen lan, "telare" batean. Arropa zuria (okre kolorekoa ere bai) egiten zuen.

6. Lopene baserrira lapurretara

- **Erref:** LEZ-035/012
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:20:00. **Bukatu:** 00:21:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

<p>Lopene baserrira lapurretara joaten ziren: melokotoiak, sagarrak, aranak... Baina jende ona zen Lopenekoa.</p>

Transkripzioa

- Eta hor zuk Lopene baserriya ezautuko zenun?
- Bai.
- Onduan zeon, ez?
- Onduan.
- Inguruan.
- Aman lehengusua-eta zian.
- Ta Lopene baserriyak izan omen zun harrobiya?
- Bai, haundiya joaten giñan. Fruta zakaten inguru hortan. Lapurreta joaten giñan.
- Ta ze lapurtzen zenuten?
- Melokotoiak, sagarrak, sagarrak sagar txuriyak eta oso onak zien, arana're asko eta.
- Gereziyak?
- Gereziyak'e bai bazien ta beti joan itten giñen.
- Ta fruta ona?
- Bai.
- Fruta ona?
- Jende ona zen e Lopenekoak, onak zien oso onak. Bazien beste batzuk txarrak.
- Danetatik eongo zan inguruan ezta?
- Bai, bai.
- Ta ordun lapurtzen ez zizuten ikusten nola lapurtzen zenuten o ze gertatzen zan?
- Hoi ikusten zigutenian segika, gu korrika.
- Korrika zuek ospa.
- Baiño ez zian juten gurasoena ta.

7. Lopeneko harrobia

- **Erref:** LEZ-035/014
- **Iraupena:** 0:02:12. **Hasi:** 00:21:23. **Bukatu:** 00:23:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak

Laburpena:

Senarrak, fabrikan egiteaz gain, Lopeneko harrobian egiten zuen lan. Zabor-biltzaileak fruta ekartzen zieten handik. Harri asko ateratzen zen harrobi horretatik eta kamioi mugimendua handia egoten zen.

8. Bordatxo sagardotegia

- **Erref:** LEZ-035/015
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:23:35. **Bukatu:** 00:25:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Bordatxo sagardotegian jende asko ibiltzen zen. Etxetik jana eramaten zuen jendeak eta han sagardoa hartu. Lagunak ere joaten ziren giroa ikustera. Gizonak joaten ziren batez ere sagardotegietara.

9. Gerra hasieran, amaren gonari helduta ihesi

- **Erref:** LEZ-035/017
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:27:06. **Bukatu:** 00:29:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

<p>Gogoan du gerra hasieran nola joan zen Donibanera senide batzuen etxera amaren gonari helduta. Amak ez zuen nahi izan aurrera ihesi joaterik, nahiz eta aita ahalegindu. Irun aldean gerra zantzuak ikusten zituzten, sutan ageri ziren baserriak eta. Donibanen jendea dendak sakeatzen ikusi zuen.</p>

10. Ikurrina zinturoian zeramatelako hil

- **Erref:** LEZ-035/018
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:29:30. **Bukatu:** 00:32:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Aita Jaizkibel aldean ibili zen armada errepublikanoari laguntzen. Hiru lagun hil omen zituzten frankistek, gerrikoan ikurrina eramateagatik. Bere familia baserritik Donibanera jaitsi zen fronteak iraun zuen garaian, eta bitartean beste familia batek okupatu zuen beren baserria.

11. Bonbardaketak familiako laguna hil

- **Erref:** LEZ-035/020
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:34:50. **Bukatu:** 00:35:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

<p>Bonbardaketa batean familiako lagun bat hil zuten, Patxi Arriaga kalegarbitzailea, haren ilobarekin batera.</p>

Transkripzioa

- Gero, oker ez banao izan zian bonbardaketak'e bai.
- Baita're. Lezoko aman ta laun haundiya zen.
- Barrenderua zan, ezta?
- Patxi Arriaga ta bere illoba hil zittuzten. Ta goatzen naz aitten entierroa ta Patxi hoi gue bazterrera ta asko joaten zan.

- Ordun oso ezauna zenuten?
- Oso, oso. Geo, bere semiak'e seitzen zun, baiño bere semia're ya zaharra ta hilla da harren semia hil zutenan hilla da. Baiño nola hil zen, bere illobakin hil zuten hua. Barrenderua zan. Hoi goatzen naz ta nun hil zuten'e bai. Ta geo goiko elizako zean bonbaz zulua ta gauza hoiyek.

12. Zartaginari keinua olioarekin eta aurrera

- **Erref:** LEZ-035/021
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:35:55. **Bukatu:** 00:37:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Errazionamenduko txandara joaten ziren. Oso ogi txarra ematen zuten. Gose handia pasatu zuten. Hilabeteak irauten zuen olio botilak. Zartaginari olioaz "keinua egin" eta aurrera.

13. Bi errelebotan lanean fabrikan

- **Erref:** LEZ-035/025
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:41:20. **Bukatu:** 00:42:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

<p>Senide baten bitartez hasi zen Lino fabrikan lanean. Zortzi urte egin zituen. Zortzi ordu egunean. Bi errelebotan egiten zuen. Larunbatetan ere egun guztia lan. Berak nahiago goizeko erreleboa.</p>

Transkripzioa

- Ta nola hasi ziñan zu Linon lanian, zenen bidez-o?
- Ba nere aman lehengusu batek han itten zun lana ta harren bidez.
- Zenbat urtez aitu ziñan han lanian?
- Pues hamaseitik hoita lau urte arte.
- Zortzi urte.
- Bai.
- Eta ordu asko sartzen zenittuzten ordun fabrikan?
- Ez. Zortzi ordu bakarrak. Beste fabriketan sartzen zittuzten orduak, baiño han ez zen, han ez zen. Alkoholera ta goatzen naz igandetan ta denian joaten zien.
- Bai. Eta larunbata ez zan izaten jai eguna ezta?
- Ez, ez, ez, ez. Launbatetan gabeko hamarretan atea ta astelehenian seitako berriz. Hola.
- Ordun sartzen ziñaten goizeko seitan?
- Seitan ordu biyak arte. Ta beste errelebuan ordu bitatik hamarreta ta launbatian ordu bitatikan hamarreta in ta geo astelehenian kanbiatzen giñen seitatik ordu bita.
- Ta zui zein errelebo gustatzen zitzaizun zuri?
- Nei goizekoa.

14. Gizonezkoak bizikletaz eta emakumeak oinez lanera

- **Erref:** LEZ-035/026
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:42:50. **Bukatu:** 00:44:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Bizikletak eta motorrak

Laburpena:

Goizean lehendabizi baserritik Lezoko elizara joaten ziren otoitz egitera, eta gero zuzenean lanera oinez Erreteriarra. Gizonezko asko bizikletan joaten zen.

15. Sagardoa hankekin zanpatzen dolarean

- **Erref:** LEZ-035/029
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:46:22. **Bukatu:** 00:48:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

Umetan dolarean ibiltzen ziren jolasean, sagardoa zanpatzen eta. Patsa, gelditzen zen azala, abereei ematen zitzaien jateko. Gero, gurdian eramaten zen kupeletan ("garlia") etxera sagardoa. Pitarra urte guztian edaten zuten, oso gustura gainera. Kupeletik txarrora atera eta handik edaten zuten, baso beharrik gabe.

16. Arropa garbitzen

- **Erref:** LEZ-035/031
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:49:34. **Bukatu:** 00:52:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Ez zen garbigailurik. Labaderoan egiten zuten garbiketa. Buruan eramaten eta ekartzen zuten arropa. Marruskatu, xaboia eman eta zelaian zabaltzen zuten. Anila erabiltzen zen arropa zuriari urdin ukitua emateko. Lagarto eta Chimbo xaboiak erabiltzen ziren. Baserritar batek egiten zuen lejia erabiltzen zuten.

17. Albaiteroaren alabaren kristalezko galtzen inbidiatan

- **Erref:** LEZ-035/032
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:52:34. **Bukatu:** 00:53:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Apaintzea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Adabakinak (petatxoak) ipintzen zitzaizkien hautsitako arropen. Konpondu eta konpondu jarduten zuten beti. Albaiteroaren alabak kristalezko galtzak jantzi zituen, a zer nolako inbidiak pasatu zituzten!</p>

Transkripzioa

- Ta orduan, gaitia, oso ondo aprobetxatzen zian arropa-eta?
- "Hombre" petatxoak eta maindiriak'e zenbat petatxokin. Azpiko gonak amai-ta petatxokin ematen genizkion guk. Bai, bai.
- Oseake eozin momentutan josten ibiltzen zizaten arropa konpontzen.
- Klaro. Konpontzen. Ta galtzerdiak beinga konpondu ta konpondu.
- Zulu.
- Bai. Patatakin. Zea ez genun patata jarri ta horrekin. Ta hola.
- Patatakin e?
- Bai. Galtza erdian, zeo patata sartu ta harrekin, [...].
- Bai. Ta mediak eta hola ibiltzen zenituzten?
- Geo bai. Ta mediak bai. Kristalezkuak hasi zienian, prozesiuan ta betenaiuan alabak eta: "Ai, zeo kristalezko galtzerdiak dizkiyen" atzian jarrita "bai hala die". Inbiri bat! Hala ibiltzen gien.
- Dotoria iten zun.
- "Hombre". Kristalezko galtzerdiak. Geo kanpotik ekartzen zittuzten barkotan-ta're ta haik ezin sortuik, ez genun izaten guk, ez genun ta.
- Eta nola jantzen zizaten zuek gaztetan hola, astegunetan-ta nola jantzen zizaten?
- Astegunetan pues zeo batakin beti.
- Beti batakin.
- Beti.

18. Guadalupeetarako bata berria

- **Erref:** LEZ-035/033
- **Iraupena:** 0:01:28. **Hasi:** 00:53:57. **Bukatu:** 00:55:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Astegunetan bata jantzen zuten. Urtero Guadalupeko festetarako bata berria. Tela erosi eta egin egiten zen. Guadalupea abarketa zaharrekin joan eta poltsan eramandako berriak jantzen zituzten.

19. Ahizpa zaharragoaren soinekoa berari pasatu

- **Erref:** LEZ-035/034
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:55:25. **Bukatu:** 00:56:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Jaietan dotore jantzen ziren. Gogoan du nola ahizpa zaharragoari jantzi berria egin eta berari harena pasatu zioten.</p>

Transkripzioa

- Eta jaitan igandetan iten zan arropa aldatu beti, ez?
- Bai, jaitan dotore. Beti bazen zerbait ´e. Ni goatzen naz komuniyua in nun, nere ahizpan komuniyoko zeakin soiñekuakin eta nei berriya eosi beharrian ahizpai trajia eosi ziyon amak, bueno, tela ta bizilaunak josi ziyon trajia nere komuniyoako. Hoi goatzen naz. Ta nik'e berriya nahi nun: "Ama, nei berriya, berriya". Ta arreglatu ziyen ahizpana ta harrekin eta gaiñea, lehenok igual laupabost itten ziyen soiñeko batekin, denak utzi bata besteai. Nik ahizpanakin in nun. Ta harri berriya in ziyon nere amak berriya in ziyon harri trajia. Berdexka bat, goatzen naz gaiñia koloria ta.
- Bai, e! Klaro, orduan arropa berriya gauza haundiya zan.
- Eta astian ibiltzen giñan batakin ta hola biño jaiyeako apaintzen giñan. Bai, itten giñan, itten giñan.

20. "Trabajadoreak" baserrian

- **Erref:** LEZ-035/037
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:59:10. **Bukatu:** 01:01:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gogoan du Jaizkibelgo bidea egiten ari ziren "trabajadoreak" (Langileen Batailoiak) baserrian egon zirela, eta musika jotzen eta kantari jarduten zutela. Haiei entzuteko irrikatan egoten ziren. Txekorra harrapatu zutela ere entzuna du.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-03-05

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com